

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

РУДИК МИРОСЛАВА СТЕПАНІВНА

УДК 007: 001-051 В. Здоровега

**НАУКОВО-ПУБЛІЦИСТИЧНА СПАДЩИНА
ВОЛОДИМИРА ЗДОРОВЕГИ:
ІСТОРІОГРАФІЯ, ПРОБЛЕМАТИКА,
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ**

**СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 27.00.04 – ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ
ЖУРНАЛІСТИКИ**

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук із соціальних комунікацій

Дніпропетровськ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі теорії і практики журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,
доктор суспільно-економічних наук, доцент
ПРИСЯЖНИЙ Михайло Павлович,
Львівський національний університет
імені Івана Франка,
декан факультету журналістики

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
ПОПЛАВСЬКА Наталя Миколаївна,
Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка,
завідувач кафедри журналістики;

кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент
ПОЧАПСЬКА Оксана Іванівна,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка.

Захист відбудеться «_____» _____ 2016 р. о _____ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 08.051.19 Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара за адресою: 49027, м. Дніпропетровськ, пл. Шевченка, 1, Палац студентів.

З дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара за адресою: 49050, м. Дніпропетровськ, вул. Казаків, 8.

Автореферат розіслано «_____» _____ 2015 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат філологічних наук, доцент

І. М. Сухенко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Важливою складовою досліджень із соціальних комунікацій є аналіз творчої спадщини визначних особистостей українського журналістикознавства. Адже сьогодні вивчення їхньої діяльності у журналістській сфері не лише збагачує нашу культурну спадщину, а й розширює уявлення про розвиток української журналістики на певному етапі.

З огляду на це актуальним є дослідження наукової та публіцистичної спадщини Володимира Здоровеги (1930–2006) як теоретика журналістики і публіцистики, фундатора львівської наукової школи журналістики, багаторічного декана факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка, доктора філологічних наук, заслуженого професора Львівського університету, заслуженого журналіста України, вихователя кількох поколінь журналістів, автора численних журналістикознавчих праць і публіцистичних виступів у пресі.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

У межах наукової тематики кафедри теорії і практики журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка це дисертаційне дослідження розроблено відповідно до науково-дослідних тем: «Українські медіа і проблеми національної ідентичності» 2010–2014 рр. (номер державної реєстрації 0110U005711) та «Сучасні ЗМІ в системі формування громадянського суспільства» 2014–2016 рр. (номер державної реєстрації 0114U004773).

Мета роботи – комплексне дослідження наукового доробку В. Здоровеги, осмислення його публіцистики у контексті історичних та суспільно-політичних змін, визначення проблемно-тематичних напрямів публіцистики В. Здоровеги, вивчення її образності, стилевих та жанрових особливостей, комунікативного потенціалу і державотворчих функцій.

Концепція наукової роботи передбачає виконання таких **завдань**:

- проаналізувати історіографію проблеми, визначити наповненість джерельної бази для висвітлення досліджуваної теми;
- провести системний огляд теоретико-методологічної літератури, дотичної до теми дослідження;
- визначити місце і роль В. Здоровеги в українському журналістикознавстві, осмислити його участь у розвитку української журналістики кінця ХХ–початку ХХІ ст.;
- визначити концепцію теорії публіцистики В. Здоровеги, з'ясувати теоретичні засади журналістської творчості у його працях;

- зробити порівняльну характеристику досліджень В. Здорогеги з працями російських та українських учених;
- виявити основні історичні та соціально-політичні передумови публіцистики В. Здорогеги, простежити основні проблемно-тематичні напрями його публіцистики та визначити її жанрові та стильові особливості;
- дослідити державотворчі функції публіцистики В. Здорогеги й розкрити комунікативний потенціал його публіцистичних виступів.

Об'єкт дослідження – наукова і публіцистична спадщина В. Здорогеги.

Предметом дослідження є особливості наукової діяльності і публіцистичної творчості В. Здорогеги, її значення для української журналістики.

Джерельною базою дослідження є наукові праці В. Здорогеги (монографії, статті, тези доповідей на конференціях), навчальна література: (підручники, навчальні посібники, тексти лекцій), публікації у пресі, а також спогади й автобіографічні матеріали.

Хронологічні межі дослідження: 1988–2006 рр. Вважаємо важливою точкою відліку 1988 р., бо саме з цього часу простежуємо трансформацію ідейних поглядів вченого. У 1988 р. В. Здорогега видає книгу «Збагнути день суший», у якій вже помітно переосмислення вченим радянської дійсності, наявна критична оцінка неефективної діяльності партійної системи, викривання недоліків та грубих порушень з боку ЗМІ. Гранична межа дослідження (2006) зумовлена датою смерті В. Здорогеги.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань у роботі було використано наукові принципи історизму, об'єктивності, комплексності й достовірності. У дослідженні застосовано аналітичний метод, метод синтезу, порівняння, опитування, узагальнення, метод контент-аналізу та метод змістового вивчення текстів. Також застосовували описовий, історичний, проблемно-тематичний, біографічний, типологічний і компаративний методи.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

вперше:

- комплексно і системно досліджено наукову і публіцистичну спадщину В. Здорогеги;
- цілісно розкрито особистість ученого, педагога і публіциста;
- уведено в науковий обіг публіцистичні матеріали В. Здорогеги, завдяки чому визначено особливості авторської майстерності;
- окреслено державотворчі функції публіцистики В. Здорогеги;
- порівняно наукові здобутки В. Здорогеги з російськими та українськими вченими, виявлено спільні та відмінні погляди на

журналістику, узагальнено переваги та недоліки окремих досліджень.

удосконалено:

- розуміння важливості наукової і публіцистичної спадщини В. Здорогеги у контексті соціальної комунікації;
- дослідження ролі професора В. Здорогеги у формуванні й функціонуванні національної журналістики;
- увиразнення концептуальних засад журналістської творчості за В. Здорогегою;
- розуміння важливості естетично-комунікаційної творчої парадигми В. Здорогеги у публіцистичній творчості.

набуло подальшого розвитку:

- дослідження журналістського процесу кінця 80-х початку 90-х рр. XX ст.;
- визначення ролі окремих персоналій у соціокомунікаційних процесах на прикладі В. Здорогеги;
- вплив на контент публіцистики політичних і соціокультурних чинників.

Практичне значення одержаних результатів. Теоретичні положення і висновки дисертації можуть бути використані у підготовці навчальних програм з таких дисциплін: «Історія української журналістики», «Теорія і методика журналістської творчості», «Основи журналістської творчості», «Львівська школа журналістики: визначні імена», «Особливості публіцистичної творчості», «Журналістська майстерність» тощо. А також для подальших досліджень з теорії та історії журналістики й у процесі написання навчальних посібників, підручників, текстів лекцій, монографій з журналістикознавства.

Матеріали дослідження можуть бути використані як методичні рекомендації працівникам редакцій щодо вдосконалення журналістської майстерності, а також слугувати ілюстративним зразком побудови якісного журналістського тексту.

Особистий внесок здобувача. Дисертація, автореферат, опубліковані наукові статті, в яких викладено основні положення роботи, виконані самостійно.

Апробація результатів дисертації. Рукопис дисертації обговорено на кафедрі теорії і практики журналістики Львівського національного університету ім. І. Франка. Основні положення та результати дослідження виголошені у формі доповідей на щорічних звітних наукових конференціях, науковому семінарі кафедри теорії і практики журналістики та інших конференціях: Міжнародна наукова конференція «Сучасний інформаційний простір: журналістика та медіаосвіта» (24–28 вересня 2007 р., Алушта, Крим), Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми регіональної журналістики в Україні» (9–10 жовтня 2007 р.,

Кам'янець-Подільський), Всеукраїнська науково-теоретична конференція «Творчі та організаційні особливості функціонування сучасного медійного простору» (8–9 листопада 2007 р., Тернопіль), Всеукраїнська наукова конференція «Слобожанщина: літературний вимір» (15 лютого 2008 р., Луганськ), Всеукраїнська наукова конференція «Регіональні ЗМІ України: історія, стан та перспективи розвитку» (20–21 березня 2008 р., Луганськ), Міжнародна наукова конференція «Духовність в освіті» (2–4 квітня 2008 р., Вільнюс, Литва), Міжнародна науково-практична конференція «Журналістика 2008: українське журналістикознавство, освіта, термінологія і стандарти» (17–18 квітня 2008 р., Київ), Міжнародна наукова конференція «Сучасний інформаційний простір: журналістика та медіаосвіта» (28 вересня – 2 жовтня 2008 р., Алушта, Крим), Всеукраїнська науково-теоретична конференція «Українська періодика: історія і сучасність» (31 жовтня – 1 листопада 2008 р., Львів), Всеукраїнська науково-практична конференція «Історія і журналістика: концепція історичної правди» (28 листопада 2008 р., Львів), Міжнародна науково-практична конференція, присвячена 80-річчю від дня народження Заслуженого професора Львівського національного університету імені Івана Франка Володимира Йосиповича Здоровеги (15–16 жовтня 2010 р., Львів), Всеукраїнська конференція «Українські ЗМІ та проблеми державотворення» (20–21 жовтня 2011 р., Львів), Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна новинна журналістика: тенденції розвитку, форми подання, суспільний резонанс» (25–27 жовтня 2012 р., Львів), Всеукраїнська науково-практична конференція «Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави» (25 квітня 2012 р., Львів), Всеукраїнська журналістикознавча конференція «Громадянське суспільство і ЗМІ: пошуки партнерства» (24–26 жовтня 2013р., Львів), Всеукраїнська науково-теоретична конференція «Українська періодика і сучасність» (29–30 листопада 2013 р., Львів), Міжнародна науково-практична конференція «Стандарти журналістики та професійної освіти в період суспільних трансформацій» (до 60-річчя факультету журналістики Львівського університету) (23–25 квітня 2015 р., Львів), Всеукраїнська науково-практична конференція «Прикладні та фундаментальні аспекти досліджень в соціальних комунікаціях» (20–22 травня 2015 р., Івано-Франківськ).

Публікації. Основні результати дослідження викладено у 20 наукових публікаціях, з яких 10 надруковані у фахових виданнях, 8 – у збірниках праць та матеріалах конференцій, 2 – у закордонних виданнях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертацією є рукопис обсягом 238 сторінок, що складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 308 позицій, та додатків. Основний текст становить 184 сторінки, список літератури – на 27 сторінках, додатки – на 26 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, окреслено її зв'язок з науковими програмами, планами і дослідницькими темами, джерельну базу і хронологічні межі, визначено мету і завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, аргументовано наукову новизну отриманих результатів та їх практичне значення, подано відомості про особистий внесок здобувача, апробацію результатів та публікації за темою дослідження, структуру й обсяг дисертації.

У розділі 1. **«Володимир Здоровега в контексті журналістико-знавчих студій»** проаналізовано ступінь дослідження проблеми, систематизовано джерельну базу, окреслено теоретико-методологічні основи дослідження.

У підрозділі 1.1. *«Історіографія вивчення наукової та публіцистичної творчості В. Здоровеги»* систематизовано наукові розвідки про наукову і публіцистичну діяльність В. Здоровеги. Окремі публікації, присвячені В. Здоровезі, дають уявлення про деякі аспекти діяльності вченого: теорія публіцистики (Н. Желіховська, С. Кость, О. Кузнецова, Т. Трачук), радянська теорія журналістики (В. Різун, Т. Трачук), літературна критика і публіцистика (І. Моторнюк, М. Нечиталюк), науково-педагогічна робота (В. Демченко, І. Лубкович, О. Мелешенко, І. Паславський, М. Присяжний, Б. Тихолоз), громадянська позиція (В. Галич, В. Лизанчук, О. Сербенська), творчість (І. Михайлин, А. Юраш), однак комплексного наукового дослідження науково-публіцистичної спадщини В. Здоровеги немає.

Історіографію досліджуваної теми розглянуто у трьох аспектах: наукова і публіцистична спадщина В. Здоровеги у контексті загального журналістикознавства; історіографія, що відображає наукові погляди і концепції В. Здоровеги; осмислення творчого доробку вченого у працях дослідників.

Значення наукової та публіцистичної спадщини В. Здоровеги для українського журналістикознавства визначено у двох площинах: період творення радянської теорії журналістики та доба незалежності України, коли вчений через публіцистику та наукові праці осмислює розвиток журналістики в нових демократичних умовах, коли відбувається еволюція політичної публіцистики: від критики тоталітаризму до націєтворчих концептів.

Підрозділ 1.2. *«Тексти В. Здоровеги як об'єкт наукового дослідження: джерелознавчий аспект»* присвячений аналізу наукової і публіцистичної спадщини В. Здоровеги. Джерельну базу дослідження проаналізовано у таких групах: наукові праці радянського періоду; наукові праці періоду незалежності України; публіцистика; спогади та автобіографічні матеріали.

Різнотипність джерельної бази зумовила всебічне осмислення наукової і публіцистичної спадщини В. Здоровеги у журналістикознавчому дискурсі. Це дало змогу ввести в науковий обіг нові матеріали, що характеризують стан української журналістики у час державотворення.

У підрозділі 1.3. *«Теоретико-методологічні основи дослідження»* окреслено застосування загальнонаукових методів: історичний, історико-порівняльний, проблемно-тематичний, біографічний, типологічний, метод аналізу текстів.

За допомогою *соціокультурного підходу* визначено вплив наукових здобутків В. Здоровеги на розвиток українського журналістикознавства і журналістики.

Застосування *соціокомунікаційного підходу* допомогло з'ясувати комунікаційні зв'язки між автором-публіцистом і аудиторією.

Біографічний метод застосовуємо з метою збирання свідчень, спогадів очевидців.

Метод соціологічного опитування засвідчує рівень обізнаності студентів з працями В. Здоровеги. Соціологічне опитування було проведено серед студентів 2-го і 5-го курсів факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка.

За допомогою *типологічного аналізу і класифікації* виокремлено проблемно-тематичний та жанровий спектри публіцистичної спадщини В. Здоровеги.

Дискурсивний метод допомагає визначити зв'язки між конкретною публікацією вченого та суспільно-політичною ситуацією в країні (наприклад, проголошення незалежності України, прийняття Конституції, Помаранчева революція).

Методи *добору й систематизації* допомогли зафіксувати публіцистичні праці В. Здоровеги, опрацювати бібліографічні джерела.

За допомогою *бібліографічно-описового методу* проведено аналіз теоретичних праць, у яких окреслено принципи методології дослідження у журналістикознавстві (В. Галич, В. Іванов, І. Михайлин, В. Різун).

Методи опису, синтезу, індукції забезпечили узагальнення результатів дослідження. Комплексний підхід до методології дослідження забезпечив розв'язання поставлених завдань.

У розділі 2. **«Володимир Здоровега як фундатор української науки про журналістику»** проаналізовано внесок В. Здоровеги в українське журналістикознавство.

У підрозділі 2.1. *«В. Здоровега і формування львівської наукової школи журналістики»* досліджено історичні передумови зародження львівської школи журналістики. Розглянуто історичне тло формування знань і традицій галицької преси, що поступово нагромаджувалися та переростали у традиції української журналістики. Важливу місію виконувала львівська журналістика у пробудженні національної

свідомості українців, збереженні національних традицій, формуванні української літературної мови. Для львівської журналістики притаманні україноцентричні концепції, націєтворчі ідеї, гострополітичність.

Саме В. Здоровега схарактеризував львівську школу журналістики як складне, внутрішньо суперечливе духовно-творче явище, яке не лише виражає певну манеру письма, а має значно масштабніше трактування, бо тут нашаровуються історичні, культурологічні, політичні, методологічно-творчі аспекти журналістської діяльності.

Львівська школа журналістики як науково-освітня інституція бере свій початок від створення факультету журналістики у Львівському університеті у 1954 р. В. Здоровега зробив значний внесок у її розвиток. Він двічі був деканом факультету журналістики (1959–1962 та 1986–1996), брав активну участь у процесі становлення української журналістики як у науці, так і на практиці. Писав підручники і навчальні посібники, виступав на наукових конференціях та семінарах, порушуючи важливі проблеми, пов'язані з діяльністю ЗМІ, забезпеченням навчально-виховного процесу, осмислював особливості журналістської професії у публіцистичних виступах. Справедливо В. Здоровегу вважають фундатором львівської школи журналістики. Його лідерські якості як керівника наукової школи засвідчують численні наукові дослідження, написані під його керівництвом. Львівська школа журналістики не обмежується лише локальним значенням, вона була і залишається одним із провідних наукових й освітніх центрів України. Серед вихованців В. Здоровеги чимало редакторів видань, заслужених журналістів України, лауреатів Національної премії імені Т. Г. Шевченка та інших престижних конкурсів.

Підрозділ 2.2. *«Концепція теорії публіцистики В. Здоровеги»* присвячений аналізу теоретичних засад публіцистичної творчості В. Здоровеги. Адже саме завдяки дослідженням теорії публіцистики В. Здоровега став відомим у журналісткознавстві. З-під пера вченого вийшли у світ десятки цінних праць, які вирізняються новими поглядами на журналістику, визначали її психологічні та соціальні функції. Серед найвідоміших теоретичних здобутків науковця в галузі публіцистики – «Мистецтво публіциста: літературно-критичний нарис», «У майстерні публіциста. Проблеми теорії, психології, публіцистичної майстерності», «Пошуки істини, утвердження переконань. Деякі гносеологічні та психологічні проблеми публіцистики», «Слово тоже есть дело. Некоторые вопросы теории публицистики», «Питання психології публіцистичної творчості».

Простежуємо основні віхи розроблення вченим теоретичних основ публіцистичної творчості. Теорію радянської публіцистики досліджували В. Горохов, Є. Прохоров, В. Ученова, В. Черепанов, Г. Колосов, Ю. Лабезник, Д. Прилюк. На підставі аналізу наукових гіпотез дослідників В. Здоровегу можемо вважати провідним теоретиком

публіцистики. Адже вчений не лише окреслив публіцистику як найвищу форму журналістської творчості, а й визначив суть публіцистичного методу, розробив типологію публіцистичних образів, обґрунтував логіко-аргументаційну систему. Тому В. Здоровега залишається й надалі найбільш авторитетним публіцистикознавцем, розробками якого послуговуються наступні покоління дослідників.

Концепція теорії публіцистики В. Здоровеги охоплює: феномен публіцистики як виду журналістської творчості, розкриття її внутрішніх закономірностей, виокремленість публіцистичної творчості з-поміж інших, особливості творчої майстерності публіциста, розмежовував поняття «публіцистика» і «публіцистичність».

У поняття «теорія публіцистики» В. Здоровега вкладав комплекс ознак, охопив усі аспекти публіцистичної творчості (зміст і форма публіцистичного твору, природа публіцистичного узагальнення, природа і функції публіцистики, образність у публіцистиці, де образ трактовано як засіб, а не мету публіцистичного тексту), досліджував публіцистику в контексті науки та художньої літератури, розглядав публіцистику в системі масової комунікації, чимало уваги приділяв вивченню фактів, пізнавальним та соціально перетворювальним можливостям публіцистики, порушив питання індивідуальності публіциста, особливості його таланту, акцентував на практичному значенні публіцистики, її комунікативних властивостях, результативності.

У підрозділі 2.3. *«Теоретичні засади журналістської творчості В. Здоровеги та їхнє втілення у навчальній літературі»* проаналізовано основи журналістської теорії, які розробив В. Здоровега. Виокремлено новизну наукових пошуків ученого (класифікація потоків журналістської інформації, дослідження психології творчості, міждисциплінарний підхід до журналістсько-знавчих досліджень). У формулюванні теоретичних засад журналістської творчості особлива заслуга В. Здоровеги у визначенні журналістської майстерності, феномену цікавого; багато уваги приділено характеристиці жанрів журналістського твору, процесу написання матеріалу (задум, тема, концепція, ідея твору), класифікації методів відтворення дійсності.

Досліджуючи постать В. Здоровеги у контексті українського журналістикознавства, зосереджуємося на ролі вченого в медіаосвіті, простежуємо масовокомунікаційні процеси, які відбуваються внаслідок передачі знань, умінь і навичок від педагога до студента-журналіста. Важливим у цьому сенсі є втілення теоретичних засад журналістської творчості у навчальній літературі. До таких праць В. Здоровеги належать «Теорія і практика радянської журналістики (Основи майстерності. Проблеми жанрів)», «Вступ до журналістики», «Питання психології публіцистичної творчості», «Теорія і методика журналістської творчості». Особливість навчальної літератури В. Здоровеги – це універсальний підхід і багатоманітність прикладів з преси.

Наукові дослідження В. Здорогеги в галузі журналістикознавства розглянуто у таких напрямках: підготовка журналістських кадрів (журналістська майстерність, професіоналізм журналіста); державотворення і ЗМІ; інформаційний простір; свобода слова. Теоретичні основи журналістської творчості, які розробив В. Здорогега, й надалі залишаються актуальними. Наукова спадщина вченого об'єктивно відображає стан розвитку української журналістики. Науковим публікаціям В. Здорогеги притаманний комплексний підхід до дослідження журналістського процесу, актуальність, глибина суджень, прогностичність, практична спрямованість.

Вивчаючи науково-педагогічну діяльність В. Здорогеги, всебічно аналізуємо його здобутки поряд з іншими авторитетними дослідниками, порівнюємо праці представників львівської та київської наукової шкіл, розглядаємо спільні і відмінні аспекти досліджень В. Здорогеги, А. Москаленка та Д. Прилюка. Оскільки розроблення теоретичних основ журналістської творчості пов'язане з відкриттям факультетів журналістики у Києві (1953) та Львові (1954), то це дає підстави вести мову про спільне творення теорії журналістики, підготовку кадрового потенціалу навчального закладу.

У підрозділі 2.4. *«В. Здорогега про журналістську майстерність та її складові»* розглянуто авторське тлумачення журналістської майстерності. У поняття «журналістська майстерність» В. Здорогега вкладав багато компонентів: літературну майстерність, феномен цікавого, художньо-образне бачення дійсності, уміння писати у різних жанрових формах, володіння словом на текстотворчому рівні, співвідношення індивідуальної та колективної майстерності.

За В. Здорогегою, журналістська майстерність – це комплекс характеристик, поняття, що охоплює оперативність, актуальність, компетентність, правдивість, сміливість, аргументованість, переконливість, цікавість, стислість і досконалість викладу. Крім професійних рис, журналістська майстерність, на думку вченого, має багато індивідуального, особисто авторського. Завдяки таланту журналіста, його здатності оригінально мислити, журналістський твір стає не просто інформацією, а власне творчістю.

У розділі 3. **«Публіцистика Володимира Здорогеги як відображення актуальних суспільно-політичних проблем»** досліджено публіцистичну спадщину В. Здорогеги.

У підрозділі 3.1. *«Еволюція політичної публіцистики: від критики тоталітаризму до нацистворчих концептів»* систематизовано публіцистичні матеріали за змістом у чотирьох групах: суспільно-політична публіцистика; проблеми журналістської освіти і виховання журналіста-професіонала; питання свободи слова та морального обов'язку журналіста; публікації про відомих постатей української історії та культури.

Смисловою домінантою публіцистики В. Здорогеги на суспільно-політичну тему є становлення іміджу українськості, пошук національної ідентичності, геополітична орієнтація, утвердження духовних та моральних цінностей.

Чільне місце у публіцистиці В. Здорогеги займає проблема підготовки журналістських кадрів, де автор наголошує на інформаційній культурі, знанні фахових теоретичних засад, загальній і конкретній поінформованості у сфері, про яку пише журналіст, досконалому володінні українською мовою. В. Здорогега підходив до питання формування журналістів у вищому навчальному закладі комплексно, беручи до уваги як потреби редакції, так і можливості університету. Крім цього, значну увагу приділяв особливості підготовки майбутніх працівників мас-медіа через творчі майстерні та індивідуальну роботу зі студентом.

У публікаціях, присвячених проблемам моральності у журналістиці, В. Здорогега, головню, застерігає журналістів від продажності, закликає продавати працю, а не совість, акцентує на важливості свободи слова не лише для журналістів, а й для суспільства загалом.

Публіцистичне слово В. Здорогеги про відомі постаті української літератури, мистецтва та історії зосереджене на індивідуальності митця, на багатій творчій спадщині, яка становить пласт національної культури і всенародного надбання. Цей різновид публіцистики особливий тим, що автор за допомогою комунікаційно-пізнавальних функцій розкриває духовно-інтелектуальну сферу особистості. Важливою є інтерпретація публіцистом важливих історичних та суспільно-політичних явищ крізь призму визначних особистостей, символів української нації – Т. Шевченка та І. Франка.

Розглядаємо два аспекти дослідження публіцистики В. Здорогеги: історичний ракурс, де аналізуємо публіцистичні матеріали, беручи до уваги той час, коли вони були написані, та її сучасне сприйняття, де визначаємо значення публіцистичної спадщини для нового покоління журналістикознавців і журналістів-практиків.

У підрозділі 3.2. *«Державотворчі функції та дискурсивні стратегії національної ідентичності у світлі художньо-публіцистичної творчості В. Здорогеги»* розкрито державотворчий зміст публіцистики В. Здорогеги крізь призму політичної та культурної проблематики. Публіцистичні виступи розкривають сутність нашого минулого, сприяють пошуку національної ідентичності, вказують шляхи переміни посттоталітарного суспільства в націю. Публіцистика В. Здорогеги спрямована на духовне самовизначення нації, звернення до етичних та моральних проблем тогочасної дійсності. Публіцист сформулював завдання преси та акцентував на важливості питання свободи слова як основного чинника участі ЗМІ у процесах державотворення в демократичному суспільстві. Загострював увагу на потребі створення єдиного інформаційно-

комунікаційного простору, порушував одвічну проблему ментальності українців у контексті геополітичної орієнтації, визначаючись на користь європейського майбутнього. Важливим у процесі державотворення є узагальнення історичної та культурної спадщини народу через творчість письменників, художників, діячів культури.

Аналізуючи публіцистичну спадщину В. Здоровеги, її державотворчий зміст, національну ідентичність, виокремлюємо деякі національні архетипи: «хата» – як уособлення чогось свого, рідного; «земля» – символ достатку, багатства; «плуг» – знак працьовитості українського народу.

У підрозділі 3.3. *«Творча майстерня професора В. Здоровеги: жанрові та стильові особливості»* визначено жанрові модифікації та особливості авторського стилю, простежено комунікативний потенціал публіцистики В. Здоровеги, засоби аргументації, емоційну тональність, засоби впливу на читача.

Творчу майстерню В. Здоровеги розкрито за допомогою системи аргументації, індивідуального авторського стилю, мовних засобів, образності, специфіки жанрової структури публіцистичних текстів, де найпоширенішими жанрами є стаття, інтерв'ю, есе, нарис, рецензія. Аналіз проблемно-тематичного комплексу та ідейного змісту публіцистики дає можливість простежити не лише авторську інтерпретацію дійсності, а й естетичні цінності цих текстів, художні орієнтири, індивідуальну творчу майстерність.

Інтертекстуальну основу публіцистичних статей В. Здоровеги становить цитування, образні висловлювання, алюзії, ремінісценції. Найпоширенішими літературно-художніми засобами у публіцистиці В. Здоровеги є порівняння, метафора, алегорія, евфемізм, метонімія, синекдоха, іронія. Використовує публіцист й риторичні питання, повторення, гру слів. Часто В. Здоровега вдається до використання народних приказок і власних афоризмів.

Сила таланту В. Здоровеги – це глибока концентрація на досліджуваному явищі та динаміка думки, яка веде читача лабіринтами свідомості до відкриття істини. Особливість комунікативної функції публіцистики В. Здоровеги полягає у всебічному інформаційно-аналітичному та художньому відтворенні дійсності, використанні мовностильових засобів впливу на читача, формуванні громадської думки.

ВИСНОВКИ

Дослідження наукової та публіцистичної спадщини визначного журналістикознавця, публіциста і педагога В. Здоровеги – важливий компонент журналістикознавчих студій. Постать В. Здоровеги є

багатогранною, у ній поєдналися і літературний критик, і публіцист, і теоретик публіцистики, і теоретик журналістики, декан факультету журналістики, громадський діяч, патріот, член Національної спілки журналістів України, професор і педагог, мислитель і науковець. Тому для дослідження наукової та публіцистичної діяльності В. Здорогеви застосовуємо комплексний підхід.

На підставі проведеного дослідження можемо зробити такі **висновки**:

1. Наукова і публіцистична спадщина В. Здорогеви достатньо вивчена журналістикознавцями. Є окремі наукові розвідки, що стосуються різних складових творчої діяльності В. Здорогеви. Якщо наукову діяльність В. Здорогеви за час радянського періоду дослідники брали до уваги, то праці періоду незалежності України зовсім не відображені у журналістикознавчих розвідках. Публіцистична спадщина В. Здорогеви досі не була досліджена. Вважаємо вивчення публіцистики вченого одним із найважливіших напрямів нашого дослідження, адже публіцистика є джерелом відображення складних суспільно-політичних процесів у період проголошення української незалежності.

На підставі вивчення джерельної бази можемо стверджувати про багату творчу спадщину вченого, яку розглянули у таких сегментах: наукові праці радянського періоду; праці періоду незалежності України; публіцистика; спогади та автобіографічні матеріали.

2. В. Здорогева – фундатор науки про журналістику. Вченому довелося майже з чистого аркуша створювати теоретичну базу журналістської діяльності у час українського державотворення, коли змінилися принципи і уявлення про журналістику відповідно до стандартів демократії. В. Здорогева скрупульозно аналізував роботу над журналістським матеріалом (задум, тема, концепція та ідея твору, процес написання, композиція, конфлікт і сюжет). Він дослідив феномен цікавого у журналістиці, класифікував потоки журналістської інформації, чимало уваги приділяв значенню аргументації в журналістиці, розробив систему складових журналістської майстерності.

Окрім того, В. Здорогева був лідером львівської наукової школи журналістики. Про це свідчить кількість дисертацій, захищених під його керівництвом (16 кандидатських і 3 докторські). Розглядаючи значення львівської школи журналістики як освітньої інституції, виокремлюємо організаторські здібності В. Здорогеви як декана і завідувача кафедри, особливості методики навчання, вдалі реформи та нововведення (створення творчих майстерень з невеликих груп 4–5 студентів, індивідуальна робота з кожним студентом). Львівська школа журналістики має багаті культурні традиції, продовження яких знайшло своє відображення у науково-практичних розробках факультету журналістики Львівського університету. За допомогою комунікаційної

моделі: викладач (його праці) – студент (який згодом стає журналістом-професіоналом) – публікації (журналістські тексти) – читачі (які уособлюють громадську думку), – ці традиції формували як якісну пресу, так і вимогливу до інформації аудиторію. Саме тому у період державотворення у Львові з'явилося чимало перспективних видань («Високий Замок», «Експрес», «Поступ»).

3. Коло наукових інтересів В. Здоровеги розглядаємо у двох площинах: теорія публіцистики та теорія журналістики. В. Здоровега – перший теоретик публіцистики на пострадянському просторі. Про це свідчить хронологія досліджень радянської теорії публіцистики та першість в оприлюдненні результатів дослідження. На підставі аналізу праць з теорії публіцистики виявили відмінні підходи вчених до визначення ролі і функцій публіцистики.

Зокрема, В. Здоровега акцентував на онтологічному значенні публіцистики, виведенні публіцистичної творчості за межі ідеологічної спрямованості, розширенні її функціональних можливостей.

Науковий доробок В. Здоровеги в галузі теорії журналістики у добу незалежності України окреслюємо чотирма основними напрямками: підготовка журналістських кадрів (журналістська майстерність, професіоналізм журналіста (37 %); державотворення і ЗМІ (28 %); інформаційний простір (20 %); свобода слова (15 %).

На підставі проведеного соціологічного опитування, визначили, що загальний рівень обізнаності студентів факультету журналістики Львівського університету з працями В. Здоровеги – низький. Праця, яку назвали всі опитувані, – це «Теорія і методика журналістської творчості», оскільки вона є обов'язковою для вивчення за програмою однойменного курсу. У своїх наукових роботах студенти використовували такі праці В. Здоровеги: «Теорія і методика журналістської творчості» (14 %), «У майстерні публіциста» (2,5 %), «Питання психології публіцистичної творчості» (4 % з усіх опитаних). Серед публіцистичних творів студентам відомі такі статті: «Іван Франко та українська публіцистика» (5 %), «Друковане слово не вмере, але може стати раритетом» (4 %). Зауважимо, що на рівень обізнаності студентів із працями В. Здоровеги не впливає їхній середній бал з профільюючих предметів.

4. Осмислюючи особливості розвитку української журналістики кінця ХХ–початку ХХІ ст. і участь у цьому процесі В. Здоровеги, визначаємо, що роль особистості в соціокультурному житті нації є надзвичайно важливою. Особливо звертаємо увагу на роль ученого в медіаосвіті, порівнюючи здобутки В. Здоровеги, Д. Прилюка та А. Москаленка. Теоретичні засади журналістської творчості, які розробили В. Здоровега, Д. Прилюк і А. Москаленко, вважаємо спільною теорією журналістики, адже їхні знання взаємодоповнюються. З Д. Прилюком В. Здоровегу поєднували дослідження теорії публіцистики, визначення журналістської майстерності,

теоретичне осмислення журналістської практики. Відмінними рисами їхніх праць було те, що Д. Прилюк особливо зосереджувався на будові твору та жанровій системі, а В. Здоровега вивчав психологію публіцистичної творчості, надавав великого значення літературній праці в публіцистиці. В. Здоровегу з А. Москаленком поєднували розуміння високої місії журналістської праці, принципи гуманізму, світоглядна візія журналістики, державотворчі мотиви.

5. Публіцистична спадщина В. Здоровеги не лише розкриває його талант як публіциста, полігамність його творчості, а насамперед створює уявлення про особливості часопростору, в якому жив і творив автор. Тому на перший план виходять державотворчі функції публіцистики В. Здоровеги, де він розвінчує міфи радянської дійсності, об'єднує суспільство навколо національних ідентитетів: історії, мови, культури. Характерними ознаками публіцистичного дискурсу В. Здоровеги є відкритість, зосередженість на важливих суспільно-політичних подіях, соціальних проблемах, аналітично-емоційна інтерпретація, відкрита світоглядна позиція, формування національного інформаційного контенту.

6. Публіцистику В. Здоровеги розглядаємо у таких проблемно-тематичних напрямках: суспільно-політична; проблеми журналістської освіти і виховання журналіста-професіонала; питання свободи слова та морального обов'язку журналіста; публікації про відомих постатей української історії та культури. Суспільно-політична тематика висвітлена В. Здоровегою у межах такої проблематики: незалежність України; геополітична орієнтація; пошук національної ідентичності; з'ясування історичної правди; утвердження духовних та моральних цінностей; ментальність українського народу; виховання нової генерації політичної еліти. Великий пласт публіцистики В. Здоровеги присвячений проблемам функціонування преси: свобода слова і моральне обличчя журналістики, професіоналізм, підготовка журналістських кадрів, національний інформаційний простір, економічні реалії і правове регулювання діяльності ЗМІ. Осмислення публіцистом творчої діяльності відомих постатей української історії та культури створює ефект духовної нерозривності поколінь, постійного звернення до кращих зразків національних і культурних надбань.

Регулярно В. Здоровега свої тексти публікував у 17 виданнях, найпопулярніші з яких – «День», «Дзеркало тижня», «Молодь України», «Високий Замок». Жанрова палітра його публіцистики багатогранна (передмова, рецензія, стаття, інтерв'ю, есе, нарис, памфлет, промова, виступ).

7. Комунікативно-прагматична функція публіцистики В. Здоровеги полягає у розкритті злободенних проблем через їх філософське осмислення. Актуальність його публіцистики на суспільно-політичну тематику зумовлена тим, що уроки історії не були засвоєні, ми знову

стикаємося з вже наболілими проблемами (мовне питання, регіональний поділ України, російська експансія тощо). Візія журналістики у публіцистиці В. Здоровеги також зберігає своє значення й досі. Адже, незважаючи на стрімкий розвиток соціальних комунікацій, технічні можливості сучасної журналістики, залишилися незмінними концептуальні засади журналістської творчості (наприклад, «продавати працю, а не совість», «свобода слова потрібна не журналістам, а суспільству», «ЗМІ не є жодною владою. Це сила громади», «журналістами стають в редакції» та ін.) Також важливим є окреслення В. Здоровегою ролі ЗМІ у державотворчих процесах, що особливо актуальне для медійного простору після Революції Гідності. Провідні ідеї публіцистики В. Здоровеги зберігають своє важливе значення для сучасності. Прогностична функція публіцистики В. Здоровеги засвідчує його великий інтелектуальний потенціал, здатність до філософського осмислення дійсності, розкриває особливості світобачення. А це дає підстави вважати, що публіцистичні тексти В. Здоровеги сьогодні набули самостійного існування, адже порушені у них проблеми виходять за межі існування його часопростору.

Одержані результати дають підстави для висновку про важливість постаті В. Здоровеги для української журналістики. Він зробив значний внесок у розвиток як журналістикознавства, так і журналістської практики.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті в українських наукових фахових виданнях:

1. Рудик М. Володимир Здоровега та українське журналістикознавство / Мирослава Рудик // Наукові записки Інституту журналістики. – 2008. – Т. 30. – С. 147–151.
2. Рудик М. Газетна публіцистика Володимира Здоровеги / Мирослава Рудик // Наукові записки Інституту журналістики. – 2009. – Т. 36. – С. 91–95.
3. Рудик М. Концепція теорії публіцистики Володимира Здоровеги / Мирослава Рудик // Діалог : медіа-студії : зб. наук. – Одеса : Астропринт, 2009. – Вип. 8. – С. 287–293.
4. Рудик М. Теоретичні засади журналістської творчості: концепція Володимира Здоровеги / Мирослава Рудик // Вісн. Львів. ун-ту. – 2009. – С. 88–94. – (Сер. Журналістика ; вип. 32).
5. Рудик М. Львівська школа журналістики: історичні передумови, методологічні засади і практичне значення / Мирослава Рудик // Теле- та радіожурналістика. – Львів, 2010. – Вип. 9 ; ч. 1. – С. 243–246.

6. Рудик М. Журналістська майстерність крізь призму поглядів Володимира Здоровеги / Мирослава Рудик // Вісн. Львів. ун-ту. – 2011. – С. 195–201. – (Сер. Журналістика ; вип. 34).

7. Рудик М. Складники професіоналізму журналіста за Володимиром Здоровегою / Мирослава Рудик // Вісн. Львів. ун-ту. – 2013. – С. 110–116. – (Сер. Журналістика ; вип. 36).

8. Рудик М. Володимир Здоровега про новину як основу журналістського матеріалу / Мирослава Рудик // Вісн. Львів. ун-ту. – 2013. – С. 73–78. – (Сер. Журналістика ; вип. 37).

9. Рудик М. Володимир Здоровега про журналістику ХХІ століття / Мирослава Рудик // Вісн. Львів. ун-ту. – 2013. – С. 79–84. – (Сер. Журналістика ; вип. 38).

10. Рудик М. Публіцистика Володимира Здоровеги: проблематика і світогляд / Мирослава Рудик // Вісн. Львів. ун-ту. – 2014. – С. 92–96. – (Сер. Журналістика ; вип. 39).

Статті в закордонних наукових виданнях:

11. Рудик М. Володимир Здоровега про особливості підготовки журналістів у вищих навчальних закладах / Мирослава Рудик, Алдона Васіляускене // Журнал молодих науковців. Шауляйський університет. – 2008. – Вип. 1(17). – С. 93–97.

12. Рудик М. Владимир Здоровега: «Я учил студентов писать правду» / Мирослава Рудик // Журналистика ХХІ века: к правде жизни : материалы семинара всероссийского форума с междунар. участием «Дни философии в Петербурге-2013» / [ред.-сост. И. Н. Блохин, С. Г. Корконосенко]. – СПб. : Санкт-Петерб. гос. ун-т; Высш. шк. журн. и масс. коммуникаций, 2014. – С. 103–109.

Тези доповідей і матеріали конференцій:

13. Рудик М. Тематична палітра публіцистики Володимира Здоровеги / Мирослава Рудик // Наук. праці Кам'янець-Подільського держ. ун-ту. – 2007. – Вип. 15. – С. 217–220.

14. Рудик М. Публіцистична спадщина Володимира Здоровеги / Мирослава Рудик // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – 2008. – № 3(142). – Ч. 1. – С. 168–176.

15. Рудик М. Постать Володимира Йосиповича Здоровеги в історії української журналістики / Мирослава Рудик // Творчі та організаційні особливості функціонування сучасного медійного простору : зб. наук. праць. – 2008. – Т. 1. – С. 125–130.

16. Рудик М. Питання фахової підготовки журналістів як одна з основних тем публіцистики Володимира Здоровеги / Мирослава Рудик // Вісн. Київ. міжнар. ун-ту. – 2008. – С. 115–121. – (Сер. Журналістика, медіалінгвістика, кіно-телемистецтво ; вип. 7).

17. Рудик М. Володимир Здоровега як один з фундаторів науки про журналістику / Мирослава Рудик // Наук. праці Кам'янець-Подільського нац. ун-ту. – 2008. – Вип. 17. – С. 96–100.

18. Рудик М. Журналістика і вибори. Власний погляд Володимира Здоровеги / Мирослава Рудик // Збірник тез учасників I Всеукр. наук.-практ. конф. (Львів, 24 травня, 2012 р.). – Львів, 2012. – Ч. 2. – С. 84–87.

19. Рудик М. Пошук істини – кредо В. Здоровеги в науковій і публіцистичній діяльності / Мирослава Рудик // Українська періодика: історія і сучасність : доп. та повідомл. 11 Всеукр. наук.-теорет. конф. (Львів, 29–30 листоп. 2013 р.). – Львів, 2013. – С. 554–557.

20. Рудик М. Штрихи до наукового портрета Володимира Здоровеги / Мирослава Рудик // Український інформаційний простір : наук. журн. Ін-ту журналістики і міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту культури і мистецтв. – 2014. – Ч. 3. – С. 145–149.

АНОТАЦІЯ

Рудик М. С. Науково-публіцистична спадщина Володимира Здоровеги: історіографія, проблематика, концептуальні засади. – Рукопис.

Дисертація подана на здобуття наукового ступеня кандидата наук із соціальних комунікацій зі спеціальності 27.00.04 – теорія та історія журналістики. – Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Міністерство освіти і науки України, Дніпропетровськ, 2015.

Досліджено наукову діяльність і публіцистичну творчість відомого журналістикознавця і публіциста, багаторічного декана факультету журналістики Львівського національного університету імені Івана Франка В. Здоровеги. Окреслено наукові здобутки вченого і його роль у розвитку української науки про журналістику. Вперше досліджено внесок В. Здоровеги у розвиток львівської наукової школи журналістики, виокремлено теоретичні засади журналістської творчості, простежено їхнє втілення у навчальній літературі. Досліджено концепцію теорії публіцистики В. Здоровеги, на підставі його праць схарактеризовано журналістську майстерність та її складові.

У роботі вперше комплексно проаналізовано публіцистичну спадщину вченого. Класифіковано публіцистичні виступи В. Здоровеги в пресі за проблемно-тематичними напрямками і жанровою палітрою. Виокремлено державотворчі функції публіцистики вченого. Розглянуто мовностильові та комунікативні особливості його публіцистичних текстів.

Доведено актуальність поглядів В. Здоровеги і вагоме значення його творчої спадщини для сучасності.

Ключові слова: В. Здоровега, українське журналістикознавство, публіцистика, теорія, журналістська майстерність.

АННОТАЦИЯ

Рудик М. С. Научно-публицистическое наследство Владимира Здоровеги: историография, проблематика, концептуальные принципы. – Рукопись.

Диссертация подана на соискание научной степени кандидата наук из социальных коммуникаций из специальности 27.00.04 – теория и история журналистики. Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара, Министерство образования и науки Украины, Днепропетровск, 2015.

В диссертации исследована научная деятельность и публицистическое творчество известного теоретика журналистики и публициста, многолетнего декана факультета журналистики Львовского национального университета имени Ивана Франко В. Здоровеги. Очерчены научные достижения ученого и его роль в развитии украинской науки о журналистике. Исследована концепция теории публицистики ученого. Доведено новшество научных разработок В. Здоровеги, обосновано первенство исследований в области теории публицистики.

Впервые исследован вклад В. Здоровеги в развитие львовской научной школы журналистики, доведены лидерские качества ученого, прослежено и зафиксировано количество научных трудов, написанных под его руководством. Также выделены организаторские способности В. Здоровеги как декана и заведующего кафедры, особенности методики учебы, удачные реформы и нововведения (создание творческих мастерских из небольших групп (4–5 студентов), индивидуальная работа с каждым студентом).

Выделены теоретические принципы журналистского творчества В. Здоровеги, прослежено их воплощение в учебной литературе. Очерчено новшество научных поисков В. Здоровеги (классификация потоков журналистской информации, исследования психологии творчества, междисциплинарный подход к исследованиям журналистики).

Исследованы лингвостилевые и коммуникативные особенности его публицистических текстов. Классифицированы публицистические выступления В. Здоровеги в прессе за проблемно-тематическими направлениями: общественно-политическая публицистика, воспитание журналиста-профессионала, свобода слова и моральные обязательства журналиста, материалы об известных фигурах истории и культуры Украины. Выделены государственно созидательные функции публицистики В. Здоровеги. Исследовано жанровые модификации и стилевые особенности публицистических текстов ученого.

Доказана актуальность взглядов В. Здоровеги и весомое значение его творчества для современности.

Ключевые слова: В. Здоровега, украинская наука о журналистике, публицистика, теория, мастерство журналиста.

ANNOTATION

Rudyk M. S. Scientific and journalistic heritage of Volodymyr Zdoroveha: historiography, problems, conceptual principles. – Manuscript.

The dissertation for the candidate degree in Social Communications in the speciality 27.00.04 – Theory and History of Journalism. – Oles Honchar Dnipropetrovsk National University, the Ministry of Education and Science of Ukraine, Dnipropetrovsk, 2015.

This thesis deals with the research of scientific activity and journalistic works by V. Zdoroveha, a famous scientist and a publicist, a dean of Journalism Studies Department at Lviv National University named after Ivan Franko. The study provides with the scientific achievements of the scholar and his role in the development of Ukrainian journalism studies. For the first time, the contribution of V. Zdoroveha is under study within the development of Lviv scientific school of journalism. The theoretical principles of V. Zdoroveha's journalistic creative activity are distinguished as well as their implementation in the educational literature is researched. The conception of journalism theory by V. Zdoroveha is studied. Based on works by V. Zdoroveha the journalistic skills and its components are characterized.

For the first time the thesis gives a complete coverage of journalistic heritage of the scholar. The paper highlights the classification of journalistic publications of V. Zdoroveha in problem-thematic and genre orientation. The study of the state formation's functions of journalism according to V. Zdoroveha is emphasized. The researches of the linguistic, stylistic and communication features of his journalistic articles are represented. The thesis proves the actuality of Volodymyr Zdoroveha's views and the significant value of his creative heritage at the contemporary stage.

Key words: V. Zdoroveha, Ukrainian journalism, publicism, theory, journalistic mastery.

Підписано до друку 10.11.15. Формат 60х84/16. Умовн. друк. арк. 1,1.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Друк ризографічний.
Тираж 100 прим. Зам. № 56.

Львівський національний університет імені Івана Франка.
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000.

Свідectво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК №3059 від 13.12.2007 р.